

<b>Tárgy:</b>	Ókerti iskola helyi értékvédelme
<b>Előterjesztő:</b>	Siklósi István polgármester
<b>Készítette:</b>	Gulyásné dr. Sáli Henrietta aljegyző
<b>Véleményező Bizottság:</b>	Ügyrendi, Jogi, Közbiztonsági és Esélyegyenlőségi Bizottság
<b>Tervezett döntés:</b>	1 db határozat
<b>Melléklet:</b>	Főépítészeti szakmai vélemény Képek
<b>Döntés:</b>	Egyszerű többségi, nyílt szavazással

**ELŐTERJESZTÉS**  
**Mezőberény Város Önkormányzati Képviselő-testülete**  
**2024. április 29-i nyílt ülésére**

Tisztelt Képviselő-testület!

2024. márciusban érkezett egy kezdeményezés a mezőberényi Ókerti iskola épületének helyi építészeti értékvédelmi státusza felülvizsgálata érdekében.

A kezdeményezés keretében kiemelték, hogy az iskola jelenlegi állapota teljes körű felújítást tesz szükségessé, továbbá a Klebersberg iskolákra jellemző építészeti motívumok már csak részben jelennek meg az épületen. Mindezekre tekintettel az épület egészére vonatkozó értékvédelem felülvizsgálatát látják indokoltnak.

A kérelem alapján megkeresésre került Kmetykó János, Mezőberény Főépítésze szakmai vélemény kialakítása érdekében. Főépítész Úr a mellékelt javaslatot tette, melyben az alábbiakat emelte ki:

”

A korábbi -meg nem határozható- időpontokban végrehajtott átalakítások miatt az épület egészére vonatkozó helyi építészeti értékvédelem fenntartása nem indokolt. Ugyanakkor az épület hordoz védelemre érdemes építészeti értékeket.

Ezek az alábbiak:

- az épület tömegarányai,
- a tetőzet formája, hajlásszöge, fedése, párkány kialakítása,
- az utcai nyílászárók ritmusa,
- a tanteremi szárnyon az eredeti ablakozások megtartása,
- tanteremi szárny oldaltornácós kialakítása,
- a homlokzatok eredeti színezése visszaállítása,
- az egyszerű homlokzati tagozatok megtartása,

Az épület megjelenésének torzulásait mérsékelné az alábbi elemek és szerkezetek elbontása:

- korábbi távfűtési vezeték
- a korábbi előlépcső fölé épített kamra elbontása, a tető párkányzatának eredeti állapotban történő visszaállítása.
- a műkö könyöklők elbontása.

Engedélyezhető építési tevékenységek:

- homlokzatot nem érintő teljes belső korszerűsítés
- homlokzati megjelenést megtartó utólagos hőszigetelés
- padlás utólagos hőszigetelése
- tetőfelújítás a tetőzet formája, hajlásszöge, fedése, párkányzat megtartásával 18x38 cm, téglavörös hódfarkú cserép ívesvágású cseréppel

Fentiekben túl Mezőberény Város Önkormányzati Képviselő-testületének Mezőberény város településképeinek védelméről szóló 5/2019. (II.28.) önkormányzati rendelete 20-22 §-aiban foglaltak értelemszerűen érvényesek

”

A mellékelt főépítési vélemény, valamint Mezőberény város településképeznek védelméról szóló 5/2019.(II.26.) önkormányzati rendelet helyi védelemre vonatkozó szabályozása figyelembe vételével, célszerű döntést hozni az épület tekintetében arról, hogy az építészeti értékvédelem nevezett Ókerti iskola esetében, mely részekre terjed ki.

Kérem a Tisztelt Képvisele-testületet, hogy az előterjesztés megtárgyalását követően hozza meg döntését.

Határozati javaslat:

Mezőberény Város Önkormányzati Képvisele-testülete

1. Mezőberény Város településképeznek védelméról szóló 5/2019.(II.26.) önkormányzati rendelet 2. mellékletében, helyi egyedi védelem alá tartozó építészeti értéként nyilvántartott Ókerti Klebersberg-féle iskola (0410/12 hrsz.) egészére vonatkozó helyi építészeti értékvédelem fenntartását a mellékelt főépítési szakmai vélemény alapján nem tartja indokoltnak, ezért megállapítja, hogy nevezett épület tekintetében a helyi értékvédelem az alábbi építészeti értékekre terjed ki:

- az épület tömegarányai,
- a tetőzet formája, hajlásszöge, fedése, párkány kialakítása,
- az utcai nyílászárók ritmusa,
- a tantermi szárnyon az eredeti ablakosztások megtartása,
- tantermi szárny oldaltornácok kialakítása,
- a homlokzatok eredeti színezése visszaállítása,
- az egyszerű homlokzati tagozatok megtartása.

Az épület vonatkozásában lefolytatásra kerülő eljárások tekintetében a helyi településképi szabályozás mellett, a – jelen határozathoz mellékelt – főépítési szakmai vélemény az irányadó.

2. megbízza Siklósi István polgármestert, hogy az épület tulajdonosát jelen döntésről értesítse.

Felelős: Siklósi István polgármester

Határidő: intézkedésre azonnal

Mezőberény, 2024. április 17.



Siklósi István  
polgármester

Jogi ellenjegyzés: .....  


Pénzügyi ellenjegyzés: .....  


## Főépítészeti javaslat az Ókerti Iskola helyi értékvédelme építészeti elemeinek konkrét lehatárolásához.

A megmaradt Klebelsberg tanyasi és falusi iskolák általában kultúrtörténeti emlékként védettek. A mennyiben fennállásuk során jelentős építészeti torzulás nem következett be, akkor érdemesek helyi építészeti értékvédelemre is. A védelem kiterjedhet az egész épületre, vagy csak egyes építészeti elemekre.



Klebelsberg Tanyasi iskola



Falusi népiskola 1930-ban (Somlai Tibor/FORTEPAN, 24172)

A Klebelsberg tanyasi és falusi iskolák sorába tartozik az 1926-ban épült az Ókerti Iskola is.



Az iskola falán 2000-ben elhelyezett emléktáblán olvasható: „Oktatástörténeti emlék 1927-76-ig, mint iskola működött. 1943-44-ben itt volt először Mezőberényben 7 és 8. osztály oktatás”



Az emlékmű avatás hírét a Mezőberényi Hirmondó 2000. novemberi száma közölte, amelyben Siklósi István teljesskörű anyagot állított össze az iskola történetéről. (lásd a mellékletben)

## Az iskola egyértelműen kultúrtörténeti emlék.

Az épület a város helyi építési szabályzatáról szóló 11/2005.(II. 28.) MÖK. sz. rendelete 27§ (9) bekezdése alapján helyi építészeti értékvédelemben részesült, mely védetség a Településképi Arculati Kézikönyv ajánlása alapján a településképi rendelet megalkotásakor megerősítésre került.

Az iskolával kapcsolatos iratok az alábbi levéltári helyen érhetők el:



BÉKÉS VÁRMEGYE  
LEVÉLTÁRA

## Elemi iskolák iratai

291	A Mezőberényi Ókerti Állami Elemi Népiskola iratai	1928-1948	0,01 ifm
-----	--	-----------	----------

A Klebelsberg program keretében az építkezések jellemzően tervpályázatos módon kerültek meghirdetésre, de magukat a terveket az állam készítette el títustervekként. A títusterveket egy korábbi iskolaépítési program vezetője és részben építész, Sváb Gyula dolgozta ki. Klebelsberg modern, művészi szempontokat is figyelembe vevő, népies stílust követő mintaterveket készítettett egy és két tantermes, tanítói lakással egybekapcsolt iskolák céljaira. A rendeletben kikötötték, hogy az építkezés kizárólag szilárd anyagból, tehát égetett téglából, terméskőből, esetleg mészhomoktégglából történhetett. A modern tégláépületeket vörösfenyő padlózattal és palatetővel látták el. Minden egytanítós elemi iskola magában foglalt egy 10 méter hosszú, 6,3 méter széles és 3,6 méter magas tantermet előtérrel, két szobát, amelyek együttesen 45-55 m<sup>2</sup>-esek voltak, valamint előszobát, konyhát, kamrát, továbbá kisebb-nagyobb felül fedett, oldalt nyitott tornácot. Szükség esetén a tanyán való gazdálkodást lehetővé tevő melléképületeket, istállót, ólakat is felhúztak. Esetenként a tanyasi iskoláknál, ha a közelben nem volt templom, a tanterem meghosszabbításaként oltárfülkét is építettek. Az iskolaépületek többsége tanítói lakással együtt épült. A lakások megközelítőleg annyiba kerültek, mint maga az iskola, de a Kultuszminisztérium nem fukarkodott, hiszen fontosnak ítélte a tanítók stabil és kulturált lakáskörülményeinek megteremtését, ami a tartalmi munkát is befolyásolhatta.

Az Ókerti iskola egyértelműen a korabeli „falusi népiskola” megnevezésű títusterv alapján épült. A két egymásba illeszkedő épületszárny alacsonyabb épülettömegében helyezkedett el az egyterű tanterem, míg a nagyobb szárnyban a tanítói lakás. Mindkét épületszárnyat az udvar felől lehetett megközelíteni. A tanteremi szárny bejárata nyitott magas mellvédés-, faszlopos alátámasztású, lenyúló tetővel fedett oldaltornácról nyílt, míg a tanítói lakás bejárata az épületszárny tömbjében kialakított, boltíves nyílásokkal megnyitott, zártabb tornácról nyílt, amelyet magas mellvéddel takart előlépcsőn lehetett megközelíteni.

Az épület többször átépítésre került. Az épület **tömege** az utcafront felől nézve változatlan. A tetőzet eredeti formában megmaradt, de hódfarkú cserépfedéssel (az eredeti palafedés volt). Az épülethez az utcafront felől láthatóan semmilyen toldalék nem épült. Az utcai **homlokzatképzésre** ez már nem igaz. Nemrégiben a tanítói lakás ablakait az eredeti osztásúaktól eltérő fehér műanyag ablakokra cserélték, és magasabb parapettel, oda nem illő műkö könyöklőkkel. Feltehetően engedély nélkül. Ezzel a homlokzaton megjelenő vízszintes

vakolat tagozat az ablakok szélességében megszakadt, a homlokzati felületek nem az eredeti arányukban jelennek meg. A tanteremi szárnyon az eredeti ablakok és a homlokzat képzés megmaradtak. (1. ,2. sz. fotók)

**1. sz. fotó - Tanítói lakás kicserélt ablakai**



**2.sz fotó- Tanteremi szárny eredeti ablakai**



A belső udvar felől a tanítói lakás sem tömegképzésben, sem homlokzati kialakításában nem tartotta meg az eredeti formáját. Az előlépcsős tornácot megszüntették. Az épülethez az előlépcső helyén a boltíves tornác elé egy jelentéktelen, szakszerűtlenül épített todalék került. (3.-4.sz. fotó) A képen jól látszik az eredeti mellvédfal, amelyre ráépült a todalék fala  
3.sz fotó.



4.sz fotó



A tanítói lakás megszüntetett előlépcsőjének pótlására egy túlméretezett kiemelt terasz épült. Ezzel az eredeti értékes, karakteres udvari homlokzat teljes mértékben eltűnt. (5.sz fotó)



5.sz fotó

A tanteremi szárny tornácós előlépcsője megmaradt, így ez az épületrész az eredeti építészeti kialakítást megtartotta. (6. 7. sz fotók)



6.sz fotó



7.sz fotó

A belső alaprajzi kialakítás jelentősen átépítésre került. A tanítói lakás szárnyban kisebb jelentőségű átalakítások történtek. Az egyterű tanterem területén egy önálló lakás került kialakításra, új válaszfalak és belső ajtók elhelyezésével.

A korábbi -meg nem határozható- időpontokban végrehajtott átalakítások miatt az épület egészére vonatkozó helyi építészeti értékvédelem fenntartása nem indokolt. Ugyanakkor az épület hordoz védelemre érdemes építészeti értékeket.

Ezek az alábbiak:

- az épület tömegarányai,
- a tetőzet formája, hajlásszöge, fedése, párkány kialakítása,
- az utcai nyílászárók ritmusa,
- a tanteremi szárnyon az eredeti ablakosztások megtartása,
- tanteremi szárny oldaltornácos kialakítása,
- a homlokzatok eredeti színezése visszaállítása,
- az egyszerű homlokzati tagozatok megtartása,

Az épület megjelenésének torzulásait mérsékelné az alábbi elemek és szerkezetek elbontása:

- korábbi távfűtési vezeték
- a korábbi előlépcső fölé épített kamra elbontása, a tető párkányzatának eredeti állapotban történő visszaállítása.
- a műkö könyöklők elbontása.

Engedélyezhető építési tevékenységek:

- homlokzatot nem érintő teljes belső korszerűsítés
- homlokzati megjelenést megtartó utólagos hőszigetelés
- padlás utólagos hőszigetelése
- tetőfelújítás a tetőzet formája, hajlásszöge, fedése, párkányzat megtartásával 18x38 cm, téglavörös hódfarkú cserép ívesvágású cseréppel

Fentiekén túl Mezőberény Város Önkormányzati Képviselő-testületének Mezőberény város településképezének védelméről szóló 5/2019. (II.26.) önkormányzati rendelete 20-22 §-aiban foglaltak értelemszerűen érvényesek

Mezőberény, 2024. 04. 02.

Kmetty János  
főépítész



# MEZŐBERÉNYI HÍRMONDÓ

12. évfolyam, 2000. november

## *Emléktábla avatás az Ókerti iskola falán*

2000. október 14-én az Ókerti iskola falán emléktáblát avattak az iskolában 1943-ban és '44-ben 8. osztályt végzett volt diákok. Az emléktábla avatást követően osztálytalálkozón elevenítették fel régi szép emlékeiket, emlékeztek tanítóikra, valamint azokra az osztálytársakra, akik nem lehettek jelen az eseményen.

Az avatás alkalmából Szabados Márton köszöntötte a megjelenteket, majd Valentinyi Károly alpolgármester leleplezte az emléktáblát. Siklósi István, az Oktatási és Kulturális Bizottság elnöke az iskola történetét ismertette, végül Bordé János, az iskolában utójjára tanító pedagógus szólt a bezárás körülményeiről.

Részlet az Iskola történetéről elhangzott beszédből.

"Tisztelt Megjelentek! Ezelőtt kb. másfél évvel Szabados Marci bácsi megkeresett az Ókerti Iskola falán elhelyezendő emléktábla ügyében, az idén szeptemberben újra megkeresett, s konkrét tervekkel állt előm. Eltökélttségét látván ráébredtem, hogy mit jelenthet neki, és természetesen a valamikor idejártaknak ez az épület. Valami hihetetlen kötődést éreztem meg akkor, s ezért döntöttem úgy, hogy amiben csak tudom, segítem őt e nemes cél megvalósításában. ...

Megkezdődött az anyaggyűjtés! ...

A régebbi források, az idén reprint kiadásban megjelent Bonyhai, és az 1973-ban kiadott monográfiák mellett Marci bácsitól olyan mennyiségű információt kaptam, amiből akár egy tudományos értekezés is megírható lenne, de az itt jelenlévők számára lényegesen fontosabb a személyes élmények felidézéséhez szükséges adatok és információk említése.

Éppen ezért választottam tömör történeli összefoglalásnak az iskolával több évtizeden át munkakapcsolatban álló Györi Lajos által leírtakat. Idézem levele egy részletét. "... röviden beszámolok az iskolák építésének szükségességéről, idejéről. ...

Az 1920-as évek közepén a gyermeklétszám megnövekedett, iskolákat kellett építeni. Így keletkezett a Keleti sori, a Kőröstarcsai úti, és 1926-ban az Ókerti iskola. Klebelsberg Kuno 1922-1931 között, vallás- és közoktatásügyi miniszter volt. Ez idő alatt sok egyetemes iskolát épített az állam. Ez az épület is, mely egy tantermet és egy szolgálati tanítói lakást foglalt magában, egy Klebelsberg iskola volt."

Más forrásokból tudjuk, hogy az Ókerti iskola a mezőberényi Magyar Királyi Állami elemi iskolához tartozott, elsősorban a külterületi lakosság gyermekeinek beiskolázását segítve elő. A település elöljárói és a tanügyigazgatás fontosnak tartotta az elsősorban anyagi okok miatt gyengülő egyházi iskolák mellett a tankötelezettség végrehajtását elősegítő elemi iskolák rendszerének erősítését, az állam anyagi szerepvállalásának előtérbe helyezését. S, hogy mennyire fontos volt a gyerekek és a szülők szempontjából, melkkora létjogosultsága volt a működésének, azt legjobban az iskolába járó tanulói létszám adatokkal lehet alátámasztani.

Az első évben, az 1927-28-as tanévben 5 évfolyamon összesen 42 gyermek tanult az iskolaépületben. Folyamatosan növekvő létszám mellett 1930-31-ben 6 évfolyamon 62-en, sőt 1937-38-ban összesen 74-en, hétfőenként pedig az ismétlőiskolában további 64 gyermek koptatta az iskola padját. Már amikor koptatta, hiszen az anyakönyvek tanúsága szerint voltak olyanok, akik csizma vagy cipő hiányában, a téli időszakban nem tudták a több kilométeres utat az iskoláig megtenni.

Az iskolának minden bizonnyal kiváló pedagógusai voltak, mert bár a tananyag főként az olvasás, az írás és a számolás elsajátítására korlátozódott, a magas létszámmal az osztályon évfolyamokban csak szakmailag jól felkészült, igaz emberi értékekkel felvértezett oktatókkal lehet elképzelni eredményes munkát. Kik voltak az itt tanítók? Az első tanító Monostori Malász Márton volt, az igazgató 1931-ig Váczy Dezső, majd őt követve özvegy Váczy Dezsőné. Az évek során az iskolában tanítottak Vörös Lajos, Győry Lajos, Kovács László.

1940-ben kiadják azt a miniszteri rendeletet, amely a hatosztályos elemi iskolát nyolc osztályosra kívánta bővíteni. Az 1941-42-es tanévben az Ókerti iskolában már tanulnak hetedikésesek, akik közül 1943-ban 10-en elvégzik a nyolcadik osztályt. A következő évben a háború miatt március 30-án minden iskolát bezártak, a bizonyítványokat azonnal kiosztották az abban az évben végzős 12 tanulóknak.

1944. október 6-án a háború Mezőberényben véget ért, "átrobogott" a front a településen. Október 20-21-én az akkori nemzeti bizottság újra megnyitja az iskolát, Kövár /Klein/ József tanítóképzős halgatót felkérve a munkára, mert tanító nem volt, azok katonai szolgálatot teljesítettek. A pedagógus hiány miatt 1944-45-ös tanévben egymást váltották a képesítés nélküli tanítók. Belenczéresi Ilona /Winter Józsefné/, Linder Emil, Vécsel Dániel, s végül a tanévet Urszuly János zárta.

E borzasztóan összekuszált év után, különösen az ötvenes évektől nyugalmasabb évek jöttek. A tanítók személyében is állandóság következett be. 1945 szeptemberétől kezdődően Kovács László és felesége Kovács Lászlóné, valamint 1947 márciusáig még Rápo Kármlyné dolgoztak. Az épület 1976-ig mint iskola működött, ekkor viszont a külterületen lakó gyermekek számának fogyása, a helyi autóbusz közlekedés valamint a kollégium beindulása miatt megszűnt oktatási funkciót betölteni. Az utolsó itt dolgozó pedagógus Bordé János volt, aki 1969-től tanított és lakott az iskolában.

A már említett Váczy házaspáron kívül az iskolának igazgatói voltak: Ágoston Ilona, Kovács László, Márton József, Csala József, Győry Lajos, Oláh István, majd 1954-től '66-ig Szabó Antal, az 1976-os bezárásig pedig Nagy Ferenc.

E megemlékezésben feltétlenül beszélnünk kell az Ókerti iskola művelődésben betöltött szerepéről is. Különösen a 30-as években, de később is az iskola jelentette az ókerti emberek számára a művelő-

dés, kulturálódás, a szórakozás lehetőségét. Így az iskolában téli időszakban 4-5 alkalommal volt karbidvilágítású filmvetítés, ami a némafilm korában a tanító felolvasása mellett történt.

Vasámaponként az iskola istentiszteletnek adott helyett, beosztva evangélikus és református felekezettűeknek.

A tanító néptáncot is oktatott, s táncos rendezvényeknek volt helyszíne az épület. 1980-87-ig a könyvtár kihelyezett részlege működött az épületben.

Eddig talán a legfontosabb "dologról", az iskolába járó gyerekekről beszéltünk a legkevesebbet. Pedig megérdemlik, hiszen becsületes életet éltek, küzdöttek végig. Engedjék meg, hogy a volt iskolában tanult, magasabb végzettséget szerzett, és munkájukkal szakmai elismerést kivívott "öreg" diákok közül a teljesség igénye nélkül említsek néhányat, bizonyosságául annak, hogy a jó indítás a kis, külterületi iskolából is vezethetett a minél teljesebb tudás megszerzéséhez, a szakmai sikerhez. Dr. Schmidt Péter jogtudományi professzor, alkotmányjogász, Dr. Zsifos Sándor hadbíró, Dr. Monostori Ernő dombóvári bíró, Kővári /Klein/ József nyugalmazott iskolaigazgató Tatabányán, Földesi József elektromémnök, Pangert Mihály a Bosch kereskedelmi cég igazgatója, Lestyán Ádám és Ilona kertészmémnökök, Hanóné Komiszár Irén tanárnő, Szigeti Mária és Kárpáti Gizella, akik később érettségit tettek, Dr. Bordé Katalin, aki talán a hely szellemét örökítve éppen a könyvtártudományok doktora, Bordé Zita, Bécsben Waldorf óvónő. És nyilván tudnánk még folytatni tovább az ebbe az iskolába járt gyerekek - ma már felnőttek - névsorát. Elsősorban azokkal a nevekkal, akiknek ennyi év elteltével is fontos volt az emlékéllítés, és erre az emlékéllítésre eljőnni, fejet hajva életüket meghatározó ifjúkori emlékek előtt.

George Bernard Shaw mondta: *"Nem a múltunk emlékei tesznek bennünket bölcsökké, hanem a jövőnk iránt érzett felelősség"*

Az előbb leleplezett emléktábla hirdeti az iskola volt diákjainak bölcsességét, mert emlékezésük figyelmeztet, itt értékek keletkeztek, hiszen az itt élő és dolgozó emberek jövőt építő feladataikat még a legrosszabb körülmények között is elvégezték.

A mi feladatunk pedig az, hogy példájukból merítve, Mezőberény oktatás ügyéről felelősen gondolkodjunk, s a jövő nemzedékek sorsát meghatározó döntéseinket legjobb tudásunk, és emberi bölcsességünk szerint hozzuk meg."

A város részéről köszönet illeti meg az emléktábla elkészítésben önzetlen segítséget nyújtó id. Schäffer Józsefet és feleségét.

Külön kell köszönetet mondani Szabados Mártonnak az emléktábla elhelyezéséért, valamint a találkozó megszervezéséért végzett hatalmas munkájáért. Kívánjuk neki, hogy sok találkozót szervezzon, boldog, egészséges éveket töltsön közöttünk, és még nagyon sokszor kerekessen el szeretett iskolája elé!

Siklósi István

























